

The Old Testament as Inspiration in Culture [1995]

International Academic Symposium, Praha, 4.-8. září 1995

Teze mého příspěvku (na asi 20 min.):

01

proti inflaci termínu „filosofie“ (např. Kramer o Sumerech)

02

ve starém Izraeli nemůžeme mluvit o filosofii, jen v nejpozdějších textech můžeme doložit vliv řecké, v té době už helenistické filosofie

03

navzdory tomu nemůže být pochyb o dlouhodobém a – jak dnes vidíme – pronikavém vlivu staroherejského myšlení na evropskou filosofii (a ovšem theologii: theologie bez filosofie není možná, ale evropská filosofie byla hebrejským myšlením ovlivněna především prostřednictvím theologickým)

04

pro filosofii obecně a pro novověkou a moderní filosofii zvláště je charakteristická její nikdy neumdlévající reflexe a tedy také reflektovanost: zejména v posledním, tj. tomto století si začíná evropská a Evropou ovlivěná filosofie stále víc uvědomovat, že vedle kořenů řeckých má neméně významné kořeny hebrejské

05

Platón nechal svého Sókrata demonstrovat, jak se fundamentální filosofickou inspirací může stát výklad někoho, kdo není filosof a kdo si dokonce plete filosofii se sofistickou, kdo je však „znalý božských věcí“ (a dokonce že to může být i žena – šlo o Diotimu)

06

nevím, můžeme-li v pravém slova smyslu mluvit o filosofické inspiraci, když jde o vliv hebrejského myšlení na evropskou filosofii: inspirace to nepochybně byla, ale předfilosofická (eventuelně proto-filosofická), nikoliv vskutku filosofická v plném slova smyslu

07

protože však jde o vliv skutečný a neoddisputovatelný, nezbyvá dnešním filosofům než jediné: filosoficky interpretovat tuto předfilosofickou resp. protofilosofickou inspiraci

08

základní, i když nikoliv principiální (nýbrž jen praktickou), nicméně dost vážnou překážkou každého důkladnějšího pokusu tím směrem jdoucího je malá filosofická připravenost starozákonníků a prakticky neexistující starozákonní připravenost filosofů – jediná cesta tu může vést na základě a prostřednictvím týmové spolupráce obojích „odborníků“

09

taková spolupráce by měla spojovat myslitele obojího typu, kteří by si udělali jasno především v jedné věci: najdeme-li ve SZ nějaké zlomky, relikty nebo zrna a seménka nějakých filosofii, nemělo by z toho vyplývat ještě nic, pokud jde o hodnocení těchto „filosofemat“; naopak je třeba je filosoficky uchopit, zpracovat, rozvést, pokusit se o širší, rozlehlejší provedení takto získaných myšlenek až do vzdálenějších důsledků a konfrontovat je jak se starořeckou filosofii, tak s

následným vývojem evropského myšlení

10

rozhodně platí, že jakákoliv filosofémata, byť sebelépe doložená ze SZ, si nemohou filosoficky osobovat žádná privilegia jen proto, že byla nalezena ve starých svitcích -je třeba s nimi pracovat tak, jak se stalo zvykem v systematické filosofii (bez ohledu na „stáří“ a z toho vyplývající jakousi „důstojnost“ atd.)

11

jasno by mělo být také v tom, že hebrejské myšlení nepracuje s pojmy; to je důležité si uvědomit zejména proto, abychom pojmy a pojmové souvislosti byť v dobré vůli nestrkali tam, kde nebyly a být nemohly

12

naproti tomu se nabízejí pozoruhodné možnosti v jiném směru: někteří SZ autoři se s nepochybným úspěchem pokoušejí o reflexi, která je filosoficky tak důležitá, ale dělají to nepojmově resp. předpojmově, takže můžeme mluvit leda o proto-reflexi

13

pozdější vývoj židovského myšlení opustil filosofické cesty, zatímco židovští filosofové nepochybných kvalit zase opustili nejvlastnější tradice hebrejského myšlení (poslední významní židovští filosofové z doby rozkvětu Islámské říše, např. platonik Maimonides, nebyli dále následováni, a Spinoza se stal karteziánem až příliš dogmatickým)

[K dokumentu se dochovaly ještě tyto autorovy poznámky:]

International Academic Symposium

The Old Testament as Inspiration in Culture

Praha, 4.-8. září 1995

6.6.1995 ohlášeno:

Proposed Title of Contribution:

Old Testament Philosophemata Challenging Contemporary Ways of Thinking

Short Description of Contribution:

Philosophical interpretation of some fundamental prephilosophical ideas in old Hebrew thinking could find special inspiration for the times of a crisis philosophy is going through.

Short Summary - je třeba odevzdat do 15.6.95 !

Old Testament Philosophemata Challenging Contemporary Ways of Thinking

(Ladislav Hejdánek)

Philosophy started as conceptual thinking in Ancient Greece. So it would be incorrect to speak about philosophy in Old Testament texts. On the other hand, numerous OT pre-conceptual ideas can be (and were) philosophically interpreted and some of them can open new ways of philosophical thinking. It is especially important to realize this possibility in the present crisis of traditional Greek conceptuality.

Filosofie začíná teprve soustavnější prací pojmovou. Pojmy a pojmovost jsou řeckým vynálezem. Proto přísně vzato nelze mluvit o filosofii ve starozákonních textech. Naproti tomu nemůže být sporu, že v nich najdeme četné myšlenky, jež lze filosoficky interpretovat a zpracovat. Takovým pojmově ještě nezformovaným myšlenkám můžeme říkat filosofémata. Evropské myšlení je nepředstavitelné bez nejrůznějších theologických i filosofických pokusů o interpretaci velkých starozákonních filosofemat pojmovými prostředky. Toto dlouhodobé působení starozákonních předfilosofických myšlenek mělo dvojí závažný důsledek pro proměnu zeměna západoevropské filosofie. Jednak se stále více myslitelů muselo zabývat zcela neřeckými myšlenkovými motivy, což s sebou neslo nutnost proměny samotných filosofických postupů, jednak nutně docházelo k problematizování tradičních řeckých východisek. Filosofie přítomnosti se tak ocitá v krizi mnoha dosavadních vyslovených i nevyslovených předpokladů a hledá nové cesty. Důkladná systematická reflexe starozákonních filosofemat, jejichž samotné rozpoznání ještě zdaleka nemůže být považováno za dostačující, ukazuje jednu z možných cest příštího filosofického myšlení.